

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu**

Poznań, dnia 22 lipca 2011 r.

**Pan
Andrzej Jabłoński
Dyrektor PKP CARGO S.A.
Wielkopolskiego Zakładu Spółki
w Poznaniu**

LPO-4101-06-04/2011
P/11/061

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 roku o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu przeprowadziła w PKP CARGO S.A. Wielkopolskim Zakładzie Spółki w Poznaniu (Zakład) kontrolę wykonywania zadań w zakresie bezpieczeństwa przewozu towarów niebezpiecznych w okresie od 2009 r. do końca I kwartału 2011 r.

W związku z tą kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 13 lipca 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Dyrektorowi niniejsze

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonywanie przez Zakład zadań w zakresie bezpieczeństwa przewozu towarów niebezpiecznych w kontrolowanym okresie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości.

1. W badanym okresie, w Zakładzie (od 1 kwietnia 2009 r.) funkcjonowali dwaj doradcy do spraw bezpieczeństwa przewozu kolejną towarów niebezpiecznych (doradcy), którym obowiązki powierzył Dyrektor Zakładu. NIK pozytywnie ocenia posiadanie przez tych doradców aktualnych, udokumentowanych kwalifikacji oraz uwzględnienie w zakresach ich czynności zadań określonych w art. 31 ustawy z dnia 31 marca 2004 r. o przewozie kolejną materiałów niebezpiecznych² i wyszczególnionych w regulaminie dla międzynarodowego przewozu kolejami towarów niebezpiecznych (RID), obowiązującym od 1 stycznia 2009 r. (dalej „RID 2009”)³ oraz w obowiązującym od 1 stycznia 2011 r. („RID 2011”).

NIK zwraca uwagę, że obowiązujący w ww. okresie regulamin organizacyjny Zakładu (zatwierdzony decyzją Nr 289 Prezesa Zarządu PKP CARGO S.A. z dnia 31 grudnia 2008 r.

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

² Dz. U. Nr 97, poz. 962 ze zm.

³ Oświadczenie rządowe z dnia 7 lipca 2009 r. uzupełniające oświadczenie rządowe z dnia 12 lutego 2007 r. w sprawie mocy obowiązującej Protokołu z dnia 3 czerwca 1999 r. wprowadzającego zmiany do Konwencji o międzynarodowym przewozie kolejami (COTIF), sporządzonej w Bernie dnia 9 maja 1980 r. (Protokół 1999) – RID. (Dz. U. Nr 167, poz. 1318 zał. ze zm.)

i zmieniony jego decyzją Nr 129 z dnia 17 grudnia 2009 r.) określał zadania doradcy, poprzez wskazanie przepisów ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym⁴, uchylonych na mocy art. 54 pkt 1 ustawy o przewozie koleją towarów niebezpiecznych, która weszła w życie z dniem 16 maja 2004 r. Powyższa nieprawidłowość została usunięta w regulaminie dopiero w dniu 31 maja 2011 r. decyzją Nr 41 Prezesa Zarządu PKP CARGO S.A.

Według przedmiotowego regulaminu organizacyjnego stanowiska doradcy ds. bezpieczeństwa przewozu koleją towarów niebezpiecznych i wewnętrznego systemu kontroli podlegały zastępcy dyrektora ds. handlowych Zakładu. Zdaniem NIK, takie usytuowanie tych doradców w strukturze organizacyjnej Zakładu osłabiało skuteczność realizacji wniosków i zaleceń pokontrolnych, kierowanych przez doradców bezpośrednio do komórek organizacyjnych podporządkowanych zastępcom dyrektora ds. eksploatacyjnych i ds. ekonomiczno-finansowych. Ponadto, na podstawie ustnego polecenia Pana Dyrektora, doradcy przeprowadzili w Zakładzie szkolenia dla 1.480 pracowników z zakresu bezpieczeństwa przewozu koleją towarów niebezpiecznych. W ocenie NIK, polecenie doradcom prowadzenia części szkoleń w Zakładzie z zakresu bezpieczeństwa przewozu koleją towarów niebezpiecznych, kolidowało z wykonywaniem przez nich takich obowiązków jak śledzenie praktyk i procedur prawidłowego szkolenia pracowników Zakładu a także kontrolowanie, czy pracownicy związani z przewozem, załadunkiem lub rozładunkiem towarów niebezpiecznych zapoznali się ze szczegółowymi procedurami postępowania i instrukcjami (określonymi w RID).

Przeprowadzone w czasie trwania kontroli NIK badanie dokumentacji przeszkolenia 59 spośród 1.157 pracowników objętych w Zakładzie takim obowiązkiem na dzień 31 marca 2011 r. (5%), wykazało aktualność wymaganych szkoleń i zgodność ich tematyki z wymogami RID.

2. W ocenie NIK, przeprowadzenie przez doradców łącznie 81 kontroli jakości przewozu przesyłek z towarami niebezpiecznymi (odpowiednio: 29, 42 i 10 w latach 2009, 2010 i I kwartale 2011 r.), miało pozytywny wpływ na bezpieczeństwo transportu towarów niebezpiecznych. Najwyższa Izba Kontroli zwraca jednak uwagę, że aż w 33 kontrolach jakości (41%) doradcy stwierdzili i udokumentowali powtarzające się nieprawidłowości przy przewozie przesyłek z towarami niebezpiecznymi, polegające m.in. na: niekompletności tzw. zestawów uciezkowych dla maszynistów (stanowiące podstawowe wyposażenie lokomotyw uczestniczących w przewozie towarów niebezpiecznych i wysokiego ryzyka), akceptowaniu przez pracowników Zakładu niedbałego sporządzania dokumentów przewozowych, nieposiadaniu („pod ręką”) przez kasjera towarowego zbioru podstawowych przepisów i instrukcji związanych z przewozem towarów niebezpiecznych, tolerowaniu nieprawidłowego oznakowania wagonów przewożących towary niebezpieczne, niedokręcaniu (z powodu braku nastawnych kluczy płaskich nieiskrzących) śrub na zaślepkach kołnierзовych rur spustowych cystern.

NIK negatywnie ocenia nieudzielanie doradcom jednoznacznych pisemnych odpowiedzi przez odpowiedzialne za ww. nieprawidłowości komórki organizacyjne Zakładu, podległe ww. trzem zastępcom Pana Dyrektora. W ocenie NIK, nieudzielanie doradcom

⁴ Dz. U. z 2007 r. Nr 16 poz. 94 ze zm.

jednoznacznych pisemnych odpowiedzi, utrudniało im rzetelne planowanie i wykonywanie obowiązków określonych w pkt.1.8.3.3 RID, polegających na śledzeniu praktyk i procedur związanych z działalnością Zakładu, służących sprawdzeniu wyposażenia używanego w związku z transportem, załadunkiem i rozładunkiem towarów niebezpiecznych.

3. NIK pozytywnie ocenia uwzględnienie w obowiązującym (od 5 czerwca 2009 r.) planie zapewnienia bezpieczeństwa dla towarów wysokiego ryzyka (PZB) elementów określonych w pkt. 1.10.3.2.2 RID.

NIK zwraca jednak uwagę na niezamieszczenie w PZB wymaganego przez RID sposobu współpracy Zakładu z „władzami właściwymi, aby wymieniać informacje o ewentualnych zagrożeniach, podejmować odpowiednie działania dla zapewnienia bezpieczeństwa i reagować na zdarzenia zagrażające bezpieczeństwu”, tj. z organami władzy publicznej właściwymi w sprawach zarządzania kryzysowego, określonymi w ustawie z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym⁵. W PZB nie uwzględniono ponadto danych alarmowych jednostek Straży Pożarnej i Pogotowia Ratunkowego, które pominięto wśród podmiotów w pierwszej kolejności powiadamianych w sytuacji wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa w przewozie towarów wysokiego ryzyka.

NIK negatywnie ocenia niedokonywanie corocznych ocen PZB (przeprowadzona w 2010 r. „ocena” była zdaniem NIK nieprawidłowa). Przyczyną tego stanu było nieprzestrzeganie ustalonych procedur jego oceny, skutkujące brakiem wymaganych „analiz wszystkich założonych scenariuszy zagrożeń, stosowanych działań zapobiegawczych, znalezieniu punktów krytycznych i na tej podstawie ocenieniu stopnia bezpieczeństwa dla towarów wysokiego ryzyka”. Przeprowadzone przez Zakład ćwiczenia w dniu 15 października 2010 r. na Stacji PKP w Lesznie dotyczyły „sprawdzenia zachowania się maszynisty lokomotywy z pociągiem przewożącym towary niebezpieczne podczas wypadku”. W ocenie NIK, ćwiczenia symulacyjne w ww. zakresie (z „towarami niebezpiecznymi”, czyli niebędącymi „towarami wysokiego ryzyka”, których dotyczył PZB) nie powinny być podstawą dla przeprowadzenia rzetelnej rocznej oceny zapewnienia przez PZB wymaganego stopnia bezpieczeństwa towarom wysokiego ryzyka.

Wskazać należy ponadto brak w PZB uzgodnień pomiędzy Zakładem, a jednostkami organizacyjnymi PKP PLK S.A., na podstawie których, dyżurny ruchu tej jednostki powinien według PZB powiadamiać o przyjeździe pociągu z wagonami z towarami wysokiego ryzyka na stację przeznaczenia, pracownika PKP CARGO S.A.

4. NIK ustaliła, że w badanym okresie, Zakład rozdysponował 70 egzemplarzy „Instrukcji o postępowaniu przy przewozie koleją towarów niebezpiecznych IR-16”. Ze sposobu dystrybucji ww. instrukcji i z wyjaśnień doradców udzielonych w trakcie kontroli wynika, że w Zakładzie zapewniono dostęp pracowników związanych z przewozem towarów niebezpiecznych do tej instrukcji.

5. NIK pozytywnie ocenia rzetelne udokumentowanie (przez pracowników Sekcji Przewozu Zakładu w Ostrowie Wielkopolskim) czynności związanych z przewozem (w dniu 30 czerwca 2011 r.) 28 cystern wagonowych PKN ORLEN S.A. z towarem niebezpiecznym (UN 1203 – benzyna), który z uwagi na zgromadzoną ilość (powyżej 3 tys. litrów w każdym

⁵ Dz. U. nr 89, poz. 590

wagonie) był towarem wysokiego ryzyka (według pkt. 1.10.5 RID 2011). Ww. czynności związane z przyjęciem do przewozu towaru niebezpiecznego, były zgodne z wymogami określonymi w pkt. 1.4.2.2.1 RID 2011.

6. NIK pozytywnie ocenia terminowość i rzetelność rocznych sprawozdań z działalności Zakładu w zakresie przewozu kolejną towarów niebezpiecznych w latach 2009-2010, sporządzonych przez doradcę. Ujęte w tych sprawozdaniach dane odpowiadały wymogom określonym w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 1 maja 2004 r. w sprawie wzoru formularza rocznego sprawozdania z działalności w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych oraz sposobu jego wypełniania⁶.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Zwiększenie skuteczności pracy doradców poprzez zobowiązanie adresatów ich zaleceń i wniosków do udzielania im pisemnych odpowiedzi.
2. Wyposażenie lokomotyw uczestniczących w przewozie towarów niebezpiecznych w tzw. zestawy ucieczkowe, a rewidentów wagonowych w nastawne klucze płaskie nieiskrzące.
3. Ujęcie w zakładowym planie zapewnienia bezpieczeństwa przewozu dla towarów wysokiego ryzyka danych o telefonach alarmowych Straży Pożarnej i Pogotowia Ratunkowego.
4. Uwzględnienie w zakładowym planie zapewnienia bezpieczeństwa dla towarów wysokiego ryzyka, sposobu współpracy z organami władzy publicznej właściwymi w sprawach zarządzania kryzysowego oraz ujęcie w nim odpowiednich uzgodnień pomiędzy Zakładem, a jednostkami organizacyjnymi PKP PLK S.A.
5. Przestrzeganie procedur przy corocznej ocenie zakładowego planu zapewnienia bezpieczeństwa dla towarów wysokiego ryzyka.

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu działając na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Dyrektora, w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków, bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub o przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu prawo zgłoszenia na piśmie dyrektorowi Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Poznaniu umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.

⁶ Dz. U. nr 118, poz. 1239